

Н. В. ШИНКАРУК

Наталія Василівна Шинкарук, здобувач Національного університету біоресурсів і природокористування України

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ

Покращення соціально-економічного розвитку суспільства, а також підсилення ролі здобутків науково-технічного прогресу в період сьогодення спричиняють стрімке підвищення рівня використання електричної енергетики.

Чинним законодавством України регулюється широкий масив відносин у сфері постачання та використання електричної енергії, які, проте, утворюють надзвичайно складну систему суспільно-економічних відносин. Вагоме місце серед актів нормативно-правового регулювання у сфері електроенергетичних відносин займає Конституція України, Закон України «Про електроенергетику», Закон України «Про природні монополії», Закон України «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу», КУпАП та ін. Однак, не зважаючи на відносно високий ступінь врегульованості правовідносин у вказаній сфері, слід вказати на численний рівень вчинених правопорушень.

Вчинення адміністративних правопорушень у сфері постачання та використання електричної енергії не лише створює аварійні ситуації, а й спричиняє вкрай негативний вплив на надійність та безперебійність постачання електроенергії її кінцевому споживачу. Це накладає певний відбиток збитковості на забезпечення електроенергетикою промислових та побутових споживачів, що зумовлюється переважно порушенням роботи служб забезпечення життєдіяльності. При тому самі правопорушники досить часто й необґрунтовано ставлять під загрозу власне життя та життя людей, які їх оточують.

Все це, безумовно, свідчить про те, що забезпечення законності та правопорядку у сфері охорони електроенергетичних ресурсів шляхом виключного встановлення правових приписів не є дієвим і потребує віднайдення ефективного механізму застосування державного примусу, шляхом, зокрема, вжиття заходів адміністративного впливу. На нашу думку, це допоможе підвищити рівень законності не лише щодо відносин у сфері електроенергетики, але і в суспільних відносинах взагалі. Одним із пунктів вдосконалення адміністративного регулювання відносин у сфері електроенергетики є висвітлення сутності та встановлення змісту поняття адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері електроенергетики.

Метою даної статті є висвітлення сутності та поняття адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері електроенергетики і наповнення його дефініційно-інтерпретаційним змістом.

Науковим дослідженням у сфері адміністративно-деліктних відносин займалися такі науковці, як В. Б. Авер'янов, А. І. Берлач, Ю. П. Битяк, В. К. Гіжєвський, С. В. Додін, Р. А. Калюжний, С. В. Ківалов, М. В. Коваль, В. І. Курило, Д. М. Лук'янець, В. К. Шкарупа та інші. Проте питанням адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері електроенергетики достатньої уваги у наукових колах не приділялося, вони досліджувалися лише фрагментарно, в контексті загальних енергетичних ресурсів.

Необхідність якісно нового підходу до законодавчого врегулювання відносин між постачальниками та споживачами електроенергетичних ресурсів гостро постала на початку 90-х років ХХ ст., з часів позбавлення держави монопольного становища єдиного «суб'єкта – енергопостачальника». Поява нових суб'єктів господарювання, вкрай несприятливе економічне становище в державі та відсутність єдиної енергетичної стратегії також не сприяли побудові безперебійного енергопостачання кінцевому споживачу. Все це та багато інших факторів викликало збільшення рівня адміністративних правопорушень у сфері електроенергетичних відносин.

З плином часу досліджувана сфера суспільних відносин почала поступово врегульовуватися, так Закон України «Про електроенергетику» з метою забезпечення надійного (безперебійного) постачання споживачам електричної енергії як складової енергетичної безпеки України ввів запровадження стандартів операційної безпеки функціонування об'єднаної енергетичної системи України та показники якості послуг з розподілу й постачання електричної енергії. Було врегульовано види права власності на електроенергію. Зазначалось, що остання може перебувати не лише в державній, але і у приватній власності та запровадив таке поняття, як «державний нагляд» у сфері електроенергетики¹.

Завданням електроенергетичного законодавства є визначення правових, економічних та організаційних засад діяльності в електроенергетиці, а також регулювання відносин, пов'язаних з виробництвом, передачею, розподілом, постачанням і використанням енергії, забезпеченням енергетичної безпеки України, конкуренцією та захистом прав споживачів і працівників галузі.

У вітчизняному правому полі панують досить різні підходи до визначення поняття адміністративної відповідальності. Так, Ю. П. Битяк під поняттям адміністративної відповідальності пропонує розуміти

накладення на правопорушника загальнообов'язкових правил, діючих у державному управлінні, адміністративних стягнень, що спричиняють настання обтяжливих наслідків матеріального або майнового характеру².

Дещо ширшим є визначення надане С. Т. Гончаруком, який визначає поняття «адміністративна відповідальність» як специфічну форму негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів на відповідну категорію протиправних проявів (передусім адміністративних проступків), відповідно до якої особи, що вчинили відповідні правопорушення, мають відповісти перед повноважними державними органами за свої неправомірні дії і понести за це адміністративні стягнення в установленому законом порядку³.

В. Б. Авер'янов, досліджуючи поняття адміністративної відповідальності, визначив її як «застосування органами виконавчої влади або іншими уповноваженими на те органами, зокрема судами, до осіб, винних у вчиненні адміністративних правопорушень, визначених Кодексом України про адміністративні правопорушення та іншими законами, адміністративних стягнень, що передбачає забезпечений державним примусом обов'язок цих осіб понести позбавлення особистого, майнового або ж організаційного характеру відповідно до накладеного адміністративного стягнення»⁴.

Зважаючи на авторитетні погляди вітчизняних вчених, цілком логічно розглядати загальне поняття «адміністративна відповідальність» як понесення суб'єктом адміністративного правопорушення, встановлених державою примусово застосованих уповноваженими на те органами державної влади або їх представниками, несприятливих наслідків майнового або особистого характеру, що передбачені чинним законодавством з метою покарання, виховання винної особи, а також відновлення порушених прав та захисту суспільних відносин.

Ставлячи за мету з'ясування смислового наповнення поняття адміністративної відповідальності у сфері відносин постачання і споживання електроенергетичних ресурсів, слід здійснити його аналіз виходячи з наявних його ознак, а саме:

– даний вид адміністративної відповідальності настає за вчинення правопорушень у сфері електроенергетики передбачених ст.ст. 95-1, 98, 99, 103-1 КУпАП⁵;

– об'єктом правопорушень даного виду є суспільні відносини у сфері постачання та використання електричної енергії;

– суб'єктом адміністративних правопорушень у сфері постачання та використання електричної енергії виступають фізичні та юридичні особи. Адже після закріплення за господарюючими особами права використання електроенергетичних ресурсів вони автоматично потрапляють у розряд суб'єктів адміністративного правопорушення, попри відсутність їх закріплення в КУпАП;

– основним видом стягнення, що застосовується за вчинення правопорушень у досліджуваній сфері, є штраф;

– основною метою накладення адміністративного стягнення на правопорушників у сфері постачання та використання електричної енергії є їх покарання, перевиховання та запобігання вчиненню нових правопорушень;

– суб'єктами адміністративної відповідальності в досліджуваній сфері є посадові особи Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері електроенергетики. Будучи уповноваженими, дані особи здійснюють перевірку та контроль на суб'єктах нагляду, а також накладають адміністративні стягнення за вчинення правопорушень у сфері постачання та використання електричної енергії;

– особливість адміністративних правопорушень у сфері електроенергетики проявляється в одночасному поєднанні адміністративних та господарсько-економічних факторів.

Отже, окрім рис, притаманних загальним адміністративним правопорушенням, слід виділити наявність особливих рис, що якісно відрізняють даний вид правопорушень від інших. Це наявність специфічного, притаманного лише їм характеру даного виду правовідносин, який утворюється через одночасне поєднання адміністративних та господарсько-економічних факторів. Їх поєднання впливає на виникнення причин даних правовідносин, а саме; відносин, пов'язаних з виробництвом, передачею, розподілом, постачанням і використанням енергії, забезпеченням енергетичної безпеки України.

Перевагою застосування адміністративних стягнень до правопорушників у сфері постачання і використання електричної енергії серед інших видів юридичної відповідальності є характер їх спрямування на попередження даного виду правопорушень та недопущення вчинення правопорушень у майбутньому не лише притягнутими до відповідальності особами, але й іншими людьми. Ще одним пунктом виступає відносна простота їх застосування, що дає змогу оперативно виявляти правопорушення та реагувати на їх вчинення.

Враховуючи специфічність рис адміністративного правопорушення у сфері постачання та використання електричної енергії, а також здійснивши дослідження загальних рис адміністративної відповідальності, можна сформулювати наступне визначення поняття «адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері постачання та використання електричної енергії», а саме: застосування до суб'єкта адміністративного правопорушення у сфері електроенергетики примусових заходів адміністративного характеру, що закріплюються та здійснюються державою в особі спеціальних органів або їх посадових осіб, з метою охорони суспільних відносин у сфері постачання і використання електричної енергії, покарання й перевиховання винних осіб та попередження вчинення нових правопорушень у зазначеній сфері.

¹ Про електроенергетику: Закон України від 16.10.1997. № 575/97-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998. – № 1. – Ст. 1.

² Адміністративне право України: підруч. / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – С. 170.

³ Гончарук С. Т. Адміністративна відповідальність за законодавством України: [навч. посібник] / Гончарук С. Т. – К.: Юрінком Інтер, 1995. – С. 19.

⁴ Авер'янов В. Б. Адміністративне право України: доктринальні аспекти реформування / В. Б. Авер'янов // Право України. – 1998. – № 8. – С. 8–10.

⁵ Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51. – Ст. 1122.

Резюме

Шинкарук Н. В. Поняття адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері електроенергетики.

У статті здійснюється теоретичний аналіз адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері електроенергетики. Шляхом дослідження специфічних ознак надається авторське визначення поняття адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері постачання і використання електричної енергії та наповнення його дефініційно-інтерпретаційним змістом. Звертається увага на переваги застосування адміністративно-правових стягнень серед інших видів юридичної відповідальності.

Ключові слова: відповідальність, адміністративна відповідальність, електроенергетика, правопорушення у сфері електроенергетики.

Резюме

Шинкарук Н. В. Понятие административной ответственности за правонарушения в сфере электроэнергетики.

В статье осуществляется теоретический анализ административной ответственности за правонарушения в сфере электроэнергетики. Путем исследования специфических признаков предоставляется авторское определение понятия административной ответственности за правонарушения в сфере поставок и использования электрической энергии и наполнения его дефиниционно-интерпретационным содержанием. Обращается внимание на преимущества применения административно-правовых взысканий среди других видов юридической ответственности.

Ключевые слова: ответственность, административная ответственность, электроэнергетика, правонарушения в сфере электроэнергетики.

Summary

Shynkaruk N. Concept of administrative responsibility for offenses in the electric power industry sector.

The article offers a theoretical analysis of administrative responsibility for the offenses committed in the field of electric power industry sector. Having analyzed a number of specific features the author provides her own definition of administrative responsibility for the offenses committed in the sphere of supply and use of electricity and filling it with descriptive and interpretational content. Special attention has been drawn to the advantages of the use of administrative and legal sanctions among other kinds of legal liability.

Key words: responsibility, administrative responsibility, electric power industry, violations in the electric power industry sector.

Отримано 27.11.2013

УДК. 342.95+614.22

В. В. ЮШКОВА

Вікторія Віталіївна Юшкова, викладач Університету сучасних знань, м. Київ

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВІДНОСИН У СФЕРІ ТРАНСПЛАНТОЛОГІЇ

З виникненням трансплантології в Україні з'явилася низка проблем пов'язаних із регулюванням та здійсненням пересадки органів від людини до людини. Сьогодні, в засобах масової інформації з'являються повідомлення про доцільність проведення трансплантації, суб'єктів які мають право на здійснення трансплантації, а також з'являються пропозиції щодо удосконалення законодавства України, яке регулює правовідносини у сфері трансплантації.

Відсутність розвиненої нормативно-правової бази яка покликана врегулювати правовідносини в сфері трансплантології зумовило низький рівень адміністративного контролю, який наявний на даний час в нашій державі та поширенням ще однієї глобальної проблеми як «чорна трансплантологія».

Так, першою і основною передумовою для виникнення правовідносин в сфері трансплантології (здійснення трансплантацій) стало прийняття в 1999 р. Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині»¹. Безумовно, прийняття цього закону врегулювало ряд правових питань у вітчизняній трансплантології. Однак залишається ще багато не вирішених і спірних проблем як етичного порядку, так і тих, що відносяться до сфери права, зокрема адміністративного. Так, згаданий нормативно-правовий